

Anthony Bale

Středověký turista

Překlad Marek Sečkař
Host, Brno 2025. 423 stran,
ISBN 978-80-275-2275-0

Středověký turista Anthonyho Balea je v každém případě strhujícím pokusem, jak přiblížit svět středověké mobility a zároveň uniknout stereotypním představám o Orientu.

Britský historik a odborník na staroanglickou literaturu Anthony Bale, působící nyní na Cambridgeské univerzitě, se již delší dobu zabývá mezikulturní komunikací v období středověku. Jeho kniha *A Travel Guide to the Middle Ages*, vydaná v roce 2023, se stala jedním z nejprodávanějších titulů z oblasti středověkých dějin a brzy se dočkala překladu do řady cizích jazyků včetně čínštiny, němčiny, španělštiny, ruštiny nebo právě češtiny.

Praktický průvodce po středověkých cestách začíná popisem glóbu Martina Behaima z konce 15. století, jenž názorně přibližuje stav poznání světa na konci středověku. Poté se ubírá směrem od Britských ostrovů přes evropský kontinent a postupuje podle jednotlivých cestopisných vyprávění dochovaných převážně z období mezi lety 1300–1500. Nesledujeme však pouze jeden itinerář, ale jakýsi svazek různých, ale navzájem se doplňujících vyprávění. Čtenář má možnost cestu prožívat spolu s jednotlivými postavami téměř všech sociálních vrstev středověké společnosti. Od samého začátku je přitom patrné, že dílo cílí především na laické publikum a že podobu knihy pomáhala vytvářet autorova osobní bohatá cestovatelská zkušenost.

Hlavní osu vyprávění představuje cesta do Jeruzaléma. Anthony Bale zde zcela nepokrytě napodobuje svůj vzor, záhadného Mandevilla, který známému světu od Evropy do Svaté země věnoval zhruba polovinu svého díla. Následující kapitoly představují exkurzy do různých směrů známého světa, tedy do Afriky, Indie a na Dálný východ, kam až to dobové prameny dovolí. Přesto je mnoho míst v knize vynecháno, což autor přiznává s odůvodněním, že „člověk si vždycky musí zvolit nějakou trasu“. Nevyhýbá se ovšem také některým imaginárním podobám cest, protože středověký cestovatel putoval nejen fyzickým prostorem z místa na místo, ale také krajinou mysli mezi pravdou a fikcí.

Převažující styl praktického průvodce ozvláštňují ukázky z některých pramenů, různé tabulky (např. převodník měn), slovníčky místních jazyků nebo mapky. Jak to v moderních tištěných průvodcích bývá, občas se uprostřed výkladů objeví cestovatelský tip na nějakou památku nebo rada, kterou průvodce poskytne svému čtenáři. Některé z nich, jako např. jak se chovat v německé krčmě, jsou k nezaplacení. Závěrečný přehled středověkých cestovatelů s odkazy na jejich vydání a další bibliografie na konci knihy pak uspokojí zájemce o příslušné zdroje.

Počáteční jasné směřování do Jeruzaléma se později rozdrobí a kvůli nutným odbočkám a vysvětlování vypravěči poněkud dochází dech, i tak se mu daří udržovat čtenáře v napětí. Celkový pohled cestovatele ze Západu, jenž objevuje čím dál méně známé končiny světa, obohacuje kapitola 13 zaměřená opačným směrem. Dozvídáme se, jak západní svět vnímali autoři doložených svědectví mimoevropských literátů z Arménie, Mongolska nebo Číny. Závěrečné kapitoly o protinožcích a exkurz do islámské kartografie nás pomyslně vracejí na začátek ke zmíněnému Behaimovu glóbu.

Překlad do češtiny je v mnoha ohledech velmi zdařilý, přesto se nevyhnul drobnějším klopýtnutím. Křižácký přístav Akra je vhodnější označovat zavedenějším výrazem Akkon, totéž platí pro výraz „hospitalité“ označující známý rytířský řád johanitů. Místo o „fráterech“ a o „profesi frátera“ bych raději psal o mniších a jejich povolání. Na druhou stranu je třeba ocenit, že toto vydání využívá množství nedávno vytvořených českých překladů středověkých pramenů. Z mého pohledu by mu možná slušel název „Průvodce po středověkém světě“, jenž více odpovídá názvu anglického originálu.

Středověký turista Anthonyho Balea je v každém případě strhujícím pokusem, jak přiblížit svět středověké mobility a zároveň uniknout stereotypním představám o Orientu. Autorovi se velmi rafinovaným způsobem podařilo v žánru populárně-naučné literatury představit výsledky moderního bádání a uvažování o globálním středověku.

Jaroslav SVÁTEK